

INTERVIEW

'Van geschiedenis word je niet slimmer, wel wijzer'

Nannie Wiegman was sinds 2002 directeur van het Nationaal Museum Verpleging en Verzorging, dat in 2007 het Florence Nightingale instituut werd. Op 1 november gaat zij met pensioen. TvZ sprak met haar.

door
MARIAN
ADRIAANSEN

Je neemt afscheid als directeur van het Florence Nightingale Instituut, hoe kijk je terug?

'Met een tevreden gevoel dat de missie is geslaagd die begon toen ik als leerling-verpleegster de lessen geschiedenis van de verpleegkunde kreeg van Aly van der Meij-de Leur. Vanaf dat moment ben ik gegrepen door de rol van de geschiedenis en het nut van het vakgebied. Ik heb gezocht hoe ik die missie van mij zou kunnen voeden. We zijn in Angerlo begonnen met een klein museum, samen met de stichting Philadelphiazorg. Vervolgens was ik vanaf 2002 directeur van het Nationaal Museum Verpleging en Verzorging in Zetten, in 2007 omgedoopt tot het Florence Nightingale Instituut. Dat heb ik een geweldige tijd gevonden, we hadden mooie bezoekers-

aantallen. Maar het was een dure onderneming die niet te betalen bleek, dus we hebben het museum na 10 jaar moeten sluiten.'

Jullie besloten een virtueel museum te ontwikkelen. Waarom?

'Social media kwam op en ik voelde dat ik daarin mee moest gaan. Daarom hebben we de collectie, met name de foto's en het archiefmateriaal, zoveel mogelijk laten digitaliseren. En dan sluit je in Zetten de deur en houd je een harde schijf in je hand en dan denk je: hoe nu verder? We hebben zeker wel een jaar nagedacht hoe een online-museum vormgegeven zou moeten worden. In de tussentijd moesten we zorgen dat het museum zichtbaar bleef, dus veel aandacht genereren via Twitter en Facebook en steeds proberen om in de picture te blijven. We hebben de toekomst van het museum heel modern neergezet, veel moderner dan men in museumland gewend was. Dus dat gaf de nodige consternatie. We hebben sinds het begin wel 75 dossiers gemaakt voor de website, met inhoudelijke informatie, een literatuurlijst en verwijzingen. Maar we wilden onze collectie ook laten zien, zodat

Foto: Sacha de Boer

verpleegkundigen er een beleving bij kunnen houden. Dus toen hebben we offline activiteiten bedacht, pop-up-exposities bijvoorbeeld. Die maken we op maat met een ziekenhuis of opleiding, we beschrijven hun geschiedenis en richten de expositie meestal samen met de VAR in. Via QR-codes kunnen bezoekers onze website bereiken en zo is offline en online met elkaar verbonden. Dat we in 2017 als virtueel museum na een lange procedure de officiële

Museumregistratie hebben gekregen, was voor mij een hoogtepunt. Daar ben ik gewoon heel trots op.

Heb je het idee dat de belangstelling voor geschiedenis van de verpleging weer is toegenomen? Er is een periode weinig aandacht voor geweest.

Vroeger kregen studenten daar tijdens hun opleiding een aantal uren les in, toen dat losgelaten werd is de aandacht

bij de opleidingen verminderd. Toen we de website ontwikkeld hadden, heb ik een aantal hbo-v's en mbo-v's bezocht met de vraag of ze behoefte hadden aan aantrekkelijke educatieve modules. Plus de vraag of de opleiding budget had om mee te doen in de ontwikkeling. Het antwoord op deze laatste vraag was altijd negatief. Docenten gaven unaniem aan geschiedenis belangrijk te vinden, maar niet goed te weten hoe dat vak te geven en behoefte te hebben aan online-content. Dat heeft toen inderdaad geleid tot educatieve modules. Bijna alle hbo- en mbo-opleidingen hebben twee á drie docenten die zich hebben ingeschreven voor de modules en die ze ook gebruiken. Dus: ja, er is weer belangstelling. Maar het is moeilijk meetbaar dat er meer belangstelling is, want hoe meet je dat je weliswaar niet slimmer maar wel wijzer bent geworden? Ik heb gemerkt dat het goed werkt om de geschiedenis van de verpleging te communiceren via sociale media. Dat laagdrempelige spreekt de verzorgenden en verpleegkundigen aan. Ze zitten bijna allemaal op Facebook – we hebben 6.500 volgers – maar het kost heel veel tijd. Historici doen vaak een beetje neerbuigend over sociale media, maar het heeft een grote impact. Op 15 juli 2018 was het bijvoorbeeld 40 jaar geleden dat de Wet op de Ziekenverzorging van kracht werd en ik heb op die dag het mooie insigne van de ziekenverzorgende op Facebook geplaatst. Dat leverde een onverwachte lawine aan duizenden reacties op. Er sprak een ongelofelijke beroepstrots uit deze reacties. Trots op hun opleiding en op het insigne, maar ook boosheid omdat ze destijds gedevalueerd waren en niet niveau 4 waren geworden. Er zijn zelfs reünies georganiseerd. En toen dacht ik: hoe toegankelijk wil je de geschiedenis maken, hoe leuk wil je het hebben? Met een simpele foto van een insigne.

Hoe belangrijk is de geschiedenis van de verpleging?

Natuurlijk word je niet heel erg knap als je de geschiedenis kent, maar je wordt er wel een wijzer mens van en je leert de zaak in perspectief te zien. Wat we nu zien met de Wet BIG II: heel veel vragen in het sociaal-mediaverkeer gaan over hoe het heeft kunnen gebeuren dat mbo

en hbo zo uit elkaar gegroeid zijn. De casus die momenteel speelt is heel erg historie-afhankelijk. Die geschiedenis wordt vaak vergeten in de hitte van de strijd. Mijn afscheidssymposium gaat over verplegingswetenschap en dat is eigenlijk een hele recente geschiedenis. We hebben op dit moment 13 hoogleraren die in relatief korte tijd een functie hebben gekregen. Pas in 1963 viel voor het eerst in TvZ het woord verplegingswetenschap, omdat een verpleegkundige de Verenigde Staten had bezocht en zij onder de indruk was van wat er allemaal op verpleegtechnisch gebied mogelijk was. Zij dacht dat gewone verpleegkundigen dat niet zouden kunnen en dat je daar verplegingswetenschap voor zou moeten studeren. En vervolgens begon in 1972 de discussie over de behoefte aan verplegingswetenschappers in Nederland. In datzelfde jaar is ook de hbo-v opgericht. Nu wordt er opnieuw gezegd dat verpleging zeer complex is en dat we daarom regieverpleegkundigen met een hbo-opleiding nodig hebben. Op sociale media vragen verpleegkundigen zich inmiddels af waarom de hbo-v destijds eigenlijk is opgericht. Dus geschiedenis is heel belangrijk om de context goed te begrijpen.

Ben je ook ergens ontevreden over, wat je je voorgenomen had, maar niet bereikt hebt?

Wat tot op de dag van vandaag ontzettend frustrerend is, is dat het nooit gelukt is om de historie als inherent onderdeel van onze beroepsgroep royaal gefinancierd te krijgen. Altijd leuren, je hand ophouden en omwegen bewandelen. Dat kost veel tijd; de overheid vond het niet interessant genoeg, de beroepsgroep zelf ook niet. Dat we in 2012 online gegaan zijn leverde veel besparingen op, maar ook een website moet worden onderhouden. Zelfs financiering daarvoor is niet gelukt. Ik vind dat de beroepsgroep zelf structureel zou moeten financieren, aangevuld met VWS. VWS financiert wel regelmatig onze tijdelijke projecten, maar die zijn altijd eindig.

Wat zijn je plannen voor de periode na je pensionering?

Ik ben bezig een, via de FNI-website te downloaden, e-boek over nursing history te schrijven, ik begin een eigen bedrijf

en per 1 november ben ik directeur van de stichting Zuster Vernède, die historisch onderzoek financiert. Dat vermogen heb ik zelf bij elkaar gebracht en daar gaan we mooie dingen mee doen. In 2020 begin ik met een biografie over Frederike Meyboom, dat vind ik een heel interessant persoon. En ik heb ook nog zeven kleinkinderen van 0 tot 12 die eindelijk wel eens een keertje bij oma willen logeren. Dus dat belooft wat!

En wat gebeurt er met de niet-gedigitaliseerde archiefstukken?

Dat is altijd een ingewikkelde keuze. Het FNI heeft zorgplicht voor ca. 450 ego-documenten van verpleegsters die hier in het depot liggen opgeslagen. Dat zijn dagboeken, prachtige diploma's, veel insignes en duizenden foto's. Hoewel veel digitaal toegankelijk is, kun je daar niet zomaar een andere plek voor vinden. Er zijn maar weinig archieven die er zo veel foto's bij willen hebben. Ze willen ze wel

'Geschiedenis is heel belangrijk om de context goed te begrijpen'

graag digitaal hebben, maar niet life. We hebben de meest kwetsbare foto's van 1880 tot 1940 digitaal in onze beeldbank, maar er zijn nog vele foto's die wachten op digitalisering en die bewaard moeten worden in zuurvrij papier en bij de juiste temperatuur.

Er moeten nog veel archieven gedigitaliseerd?

We hebben een aantal kleine archieven, bijvoorbeeld van de opleidingsscholen Vronestein en de Prinses Margrietschool, maar ook een paar grote archieven zoals van Harry van der Bruggen over het ontstaan van verplegingswetenschap. Twintig grote verhuisdozen met mappen, waarvan de paperclips beginnen te roesten, dus daar moet snel actie op worden ondernomen. Verder staan bijvoorbeeld ook de archieven van het LCVV en Sting bij ons evenals dat van Nosokómos, de voorloper van NU'91.

Aan deze archieven zijn we nog helemaal niet toegekomen. Ik heb vooral de focus gelegd op de jaren 1900-1940.

Je kijkt er misschien met een zeker soort opluchting naar omdat je je er niet meer druk over hoeft te maken?

Dat klopt, maar tegelijk doet het ook een beetje pijn. Ik ben alles aan het ordenen en ik ken alle objecten en weet wie ze geschonken hebben, dat geeft toch een soort band. Toen we weggingen uit Zetten liep ik de allerlaatste dag nog een keer door de lege zalen met een brok in mijn keel. Nu is het weer tijd om een nieuwe stap te zetten en ik wil het weer goed achterlaten. Ik ga het werk op een andere manier voortzetten, want ik word in februari 2020 vice president van de European Association for the History of Nursing. Italië wordt hier voorzitter van. Ik ga Nederland vertegenwoordigen.

Is jouw opvolger al bekend?

Ik weet nog niet wie mijn opvolger wordt, die wordt aan het einde van dit jaar benoemd. Ik heb samen met Erik Gerritsen, de secretaris-generaal van VWS, al in 2017 een werkconferentie georganiseerd met vertegenwoordigers van de beroepsgroep, het hbo en het mbo waarin we onze situatie hebben besproken. De algemene opinie was dat het FNI in stand gehouden moet worden, want dat het heel belangrijk is als kenniscentrum. Maar je kunt niet blijven roepen dat het heel belangrijk is en dan toch niet de portemonnee trekken. We hebben inmiddels een mooie oplossing gevonden, het voortbestaan van het FNI is gegarandeerd. Ik neem met een gerust hart afscheid, want ik heb er alle vertrouwen in dat dit een succes gaat worden. Het virtuele museum met alles daaromheen blijft gewoon bestaan en zal alleen maar beter worden. 📍